

erasmus

HOGESCHOOL BRUSSEL

Les over gevoelige thema's

VVOB 14 november 2017

erasmus

HOGESCHOOL BRUSSEL

Democratische Dialoog

Een dienst aan de samenleving

1. GEDAAN MET PRATEN?

- **Vaststelling** oktober 2014
Koning Boudewijnstichting België:
  - Verschillen in levensbeschouwing
  - >> Conflictsituaties in de les
  - >>>> Taboes – men zwijgt erover

Moslims en niet-moslims in Brussel: tussen spanningen en wederzijdse aanpassingen. Studie over de relaties en wederzijdse kijk tussen moslims en niet-moslims in Brussel (2014). <http://www.kbs-frb.be/publication.aspx?id=313315&langtype=2067> <20141229>

- **Opstart project** januari 2015
Erasmushogeschool Brussel –
Lerarenopleiding voor Secundair Onderwijs:
  - Dialoogcoaches
  - Kennis van levensbeschouwing
  - Bekwaam in communicatietechnieken
  - Ervaren in onderwijs en vorming

Dialogcoaches - multidisciplines

- **Onderwijs**
- **Deradicalisering**
- **Psychologie**
- **Socratische gesprekken**
- **Positieve Identiteitsontwikkeling**
- **Mindfulness**
- **....**

Welke gevoelige thema's

Welke gevoelige thema's?

- **Casus 1:**

Ondertussen na de aanslagen: Jongen weigert om 1 minuut stilte te houden. Hij zegt dat 'ze het verdiend hebben'.

Casus 1

Bespreking: Na de aanslagen in Brussel op 22 maart 2016, werden er in verschillende scholen 'één minuut stilte' gehouden als **steunbetuiging** voor de slachtoffers. Enkele scholen werden geconfronteerd met een groep jongeren die **weigerden** om aan deze minuut stilte deel te nemen. De reacties van de jongeren waren in de verschillende scholen gelijkaardig: ze gaven aan dat de slachtoffers 'dit verdiend hadden'. Schooldirecties en leerkrachten reageerden **verbaasd** en **verontwaardigd**. De **aanpak** van de verschillende scholen die hiermee geconfronteerd werden, was totaal **verschillend**: een deel van de scholen **verplichtte** alle jongeren om deel te nemen aan de minuut stilte, terwijl andere scholen voorafgaand een **dialogomoment** hielden waarin **zonder oordelen** gevraagd werd naar de achterliggende **motivaties** en **argumenten**. Uit deze dialogen bleek dat de jongeren die weigerden om deel te nemen daarvoor duidelijke **ethisch** gemotiveerde **argumenten** hadden: '**Het is niet eerlijk dat we enkel een minuut stilte houden voor de slachtoffers uit België. In Syrië en Irak vinden dagelijks aanslagen plaats, en niemand ligt daar wakker van.**'

Verschiedende scholen beslisten daarop 'één minuut stilte' te houden voor alle slachtoffers.

Welke gevoelige thema's?

- **Casus 2:**

'Hoe lang gaan we onze ogen nog sluiten!
Marokkanen willen helemaal niet
integreren, ze hebben geen respect voor
ons, en al zeker niet voor vrouwen'

Casus 2:

Fase 1: Opstart van de dialoog: **Rust** en **veiligheid** installeren

- Probeer **rustig** te blijven bij het horen van extreme uitspraken.
- Indien nodig, zonder jezelf en de student even af om tot rust te komen. Zoek een **rustige plek**.
- Creëer een **veilig** klasklimaat door duidelijke afspraken te maken: benader de jongeren op een **constructieve** manier. Benadruk dat we een gesprek gaan voeren waarin we samen nadenken over wat er gebeurd is, zonder te oordelen. **Elke mening telt en is een reflectie waard.**
- Let op je **lichaamstaal**. Neem een open, geïnteresseerde **houding** aan.
- Straal **vertrouwen** uit.
- Geef **tijd** en **ruimte** om alle meningen te ventileren.

Casus 2:

Fase 2: Dialoogtips tijdens het proces

- **Observeer** je klas goed: op welke manier 'speelt' het onderwerp? Wie zegt wat? Wie raakt dit het meest (of niet)?
- **Geef ruimte aan** de studenten om hun verhaal te vertellen en te onderbouwen met argumenten.
- Toon respect door **actief te luisteren**.
- Geef **iedereen** de kans om te spreken, ook aan 'stillere' studenten.
- **Vraag door**: achterhaal op welke dieperliggende motieven/argumenten de student zijn argumentatie baseert. Wat is er werkelijk gaande?
- Vraag **verduidelijking** als je iets niet begrijpt.

Casus 2:

- Ga **kritisch** om met de verkregen informatie: analyseer de betekenis van de argumenten: 'Wat bedoel je met?' 'Is dat altijd zo?', 'Kan je een voorbeeld geven?'
- **Parafraseer** regelmatig: 'Heb ik jou juist begrepen; bedoel je dat...?'
- Wijs op het verschil tussen **emoties** en **rationele** argumenten.
- Besteed aandacht aan de kwaliteit van de **bronnen** en **referentiekaders**: 'Waarop is deze uitspraak gebaseerd?', 'Waar heb je deze informatie gevonden?'
- Stel je **empathisch** op. **Leef je in** door te kijken door de bril van de ander en probeer de studenten te motiveren om dat ook te doen: 'Kan je je voorstellen dat..', 'Is het zoals...'
- Bouw **rust** in door regelmatig **samen** te **vatten**: 'Dus, tot nu toe hoorden we de volgende argumenten...'

Casus 2:

Fase 3: Reflectie en terugkoppeling

- **Vat** kort **samen** waarover het gesprek ging. Wat waren de belangrijkste inzichten? 'Wat hebben jullie onthouden?'
- Vraag naar de **verwachtingen** van de student zelf naar de **toekomst** toe: Hoe willen jullie verder? Dit maakt hen ook medeverantwoordelijk, wat stimulerend kan werken om actief te zoeken naar een oplossing.
- Welke vragen blijven **onbeantwoord**? Roept dit gesprek **nieuwe vragen** op? Hebben jullie nood aan een **vervolg**? Indien ja, probeer dit samen in te plannen

Extra tips:

- Inhoudelijke verdieping: Verdiep je **samen** met de studenten in de literatuur over de inhoudelijke kwestie, om **veralgemeningen** en **misconcepten** te **voorkomen**. Bv. Als leerlingen terrorisme eenduidig relateren aan islam, kan het zinvol zijn om een les te wijden aan 'terrorisme doorheen de geschiedenis'.
- Neem **emoties ernstig**. Emoties dienen hun plek te krijgen tijdens de dialoog. Ze kunnen immers -zowel bij de deelnemers als bij de gespreksleider- hoog oplopen en de wil om in dialoog te gaan kan daardoor (soms) volledig verdwijnen. Inzicht in de wijze waarop emoties - zowel bij de deelnemers als bij de gespreksleider - een rol spelen in het omgaan met deze thema's, maakt integraal deel uit van het dialoogproces.

Extra tips:

Naast communicatietechnieken is het ook belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan copingstrategieën die gehanteerd worden. In plaats van een vermijdende copingstijl te hanteren, waarbij het gevoelige thema ontkend of vermeden wordt, maak je best gebruik van een actieve aanpak om tot een constructieve dialoog te komen: de leerkracht of de student grijpt onmiddellijk in als er zich moeilijkheden voordoen.

Dont's

- **Probleem uit de weg gaan**
- **Gesloten houding**
- **Emotioneel reageren**
- **Oordeel over inhoud van uitspraken**
- **Straffen voor uitspraken**
- **Verplichten tot actieve deelname**
- **Veralgemenen**
- **Overculturiseren**
- **Schandalisieren met collega's**

2. Begin

- **Rust & veiligheid**
- **Lichaamstaal en houding**

Tijdens de dialoog

- **Observeren**
- **Ruimte geven**
- **Actief luisteren**
- **Iedereen de kans geven**
- **Doorvragen**
- **Kritisch zijn**
- **Parafraseren**
- **Emphatisch vermogen opwekken**

Extra

- **Inhoudelijk verdiepen**
- **(samen) onderzoeksvragen formuleren**
- **Emoties ernstig nemen**

CONTACT

Democratische Dialoog:

www.democratischedialoog.be

Arzu.yentur@ehb.be

Eef.cornelissen@ehb.be